

Poznań, 27 sierpnia 2023 r.

dr hab. Krzysztof Urbaniak, prof. UAM
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
w Poznaniu

Recenzja

rozprawy doktorskiej Pana mgr. Dariusza Klimczaka

„Rola instytucji Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w konflikcie politycznym

we współczesnej Polsce na przykładzie prezydentury Bronisława

Komorowskiego”, Warszawa 2023, ss. 258

przygotowanej pod kierunkiem

Pana dr. hab. Piotra Solarza, prof. AEH

Działając w oparciu o uchwałę Rady Naukowej Dyscypliny Nauki o Polityce i Administracji Akademii Finansów i Biznesu Vistula z dnia 22 maja 2023 r. powołującą mnie w charakterze recenzenta, przedstawiam recenzję rozprawy doktorskiej Pana mgr. Dariusza Klimczaka - *Rola instytucji Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w konflikcie politycznym we współczesnej Polsce na przykładzie prezydentury Bronisława Komorowskiego*.

I. Podstawa prawna i kryteria oceny

Zgodnie z treścią art. 187 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz. U. 2021, poz. 478 tj.), rozprawa doktorska prezentuje

ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w dyscyplinie albo dyscyplinach oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej lub artystycznej. Z kolei art. 187 ust. 2 ww. ustawy stanowi, że przedmiotem rozprawy doktorskiej jest oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, oryginalne rozwiązanie w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej lub społecznej albo oryginalne dokonanie artystyczne. Reasumując, przepisy ustanowione w 2018 r. odwołują się do trzech fundamentalnych przesłanek: rozprawa doktorska musi stanowić oryginalne rozwiązanie postawionego problemu badawczego, ukazując jednocześnie umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej, a także wykazywać (prezentować) wiedzę teoretyczną kandydata w dyscyplinie, w której prowadził badania. Dokonując oceny przedłożonej mi do recenzji rozprawy doktorskiej odniosę się do następujących obszarów: wybór tematu rozprawy, założenia badawcze rozprawy, struktura pracy, formalna strona pracy oraz zawartość merytoryczna.

II. Wybór tematu rozprawy

Rozprawa doktorska powinna podejmować istotny z teoretycznego punktu widzenia problem naukowo-badawczy. Dodatkowym walorem dysertacji jest sytuacja, gdy analizowana problematyka łączy się także z doniosłością praktyczną zagadnienia. Przedstawiona do recenzji rozprawa: *Rola instytucji Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w konflikcie politycznym we współczesnej Polsce na przykładzie prezydentury Bronisława Komorowskiego* niewątpliwie posiada ten walor. Temat podjęty przez mgr. Dariusza Klimczaka jest bardzo aktualny i ciekawy, wpisując się w zakres współczesnych zagadnień nauki o polityce i administracji. Znajduje on także swoje odniesienia do bieżącej praktyki ustrojowej. Tytuł przedstawionej rozprawy został sformułowany poprawnie. Cieszy szerokie i wnikliwe uzasadnienie tematu rozprawy, co niestety nie zawsze jest regułą w pracach z zakresu dyscypliny nauki o polityce i administracji.

Problematyka pracy doktorskiej dotycząca roli jaką odgrywa instytucja Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w konflikcie politycznym we współczesnej Polsce jest zagadnieniem bardzo istotnym poznawczo i cały czas, pomimo

podejmowanych studiów przedmiotu, nie w pełni rozpoznanym. Wprawdzie nie brakuje opracowań naukowych w formie monografii, artykułów czy studiów, dotyczących pozycji ustrojowej Prezydenta, jego roli w systemie politycznym czy konstytucyjnym, to do tej pory nie dokonano analizy tej instytucji z punktu widzenia konfliktu politycznego. W badaniach politologicznych można odnaleźć odwołania do zjawiska konfliktu politycznego w jego powiązaniu z funkcjonowaniem egzekutywy, w tym także głową państwa, to jednak refleksje te mają raczej charakter drugorzędny, przyczynkowy czy uzupełniający.

Doktorant zdecydował się na analizę prezydentury Bronisława Komorowskiego traktując ją jako swoiste studium przypadku. Tym samym postawił przed sobą bardzo ambitne i zarazem trudne zadanie. Brakuje bowiem w literaturze przedmiotu szczegółowej analizy tej prezydentury. Dodatkowym utrudnieniem w podjętej tematyce jest fakt, że badania mechanizmów sprawowania urzędu Prezydenta są szczególnie trudne, gdyż z jednej strony determinowane są przez uwarunkowania instytucjonalno-prawne, a z drugiej strony, w związku z tym, że dotyczą jednoosobowego organu, szczególnie dotykane są przez czynniki behawioralne. W końcu wszystko to Doktorant musiał poddać badaniu przez pryzmat konfliktu politycznego. Ograniczenie przedmiotu badań jedynie do prezydentury B. Komorowskiego należy uznać za walor pracy. W ocenie recenzenta fakt, że Doktorant nie uległ pokusie włączenia do dysertacji analizy pierwszej kadencji Prezydenta Andrzeja Dudy poczytuję jako dowód jego dojrzałości naukowej. Niewielki okres od jej zakończenia oraz fakt, że urząd ten sprawowany jest przez A. Dudę także w drugiej kadencji powoduje, że pomimo możliwości poczynienia bardzo ciekawych analiz porównawczych, uzyskany obraz byłby pozbawiony stosownego dystansu czasowego oraz niepełny.

Niewątpliwym walorem rozprawy jest fakt, że w literaturze przedmiotu nie ma opracowania monograficznego, które w sposób kompleksowy i wieloaspektowy ujmowałoby prezydenturę B. Komorowskiego, a także analizę sprawowania urzędu Prezydenta przez pryzmat konfliktu politycznego.

III. Założenia badawcze pracy

Rudymmentarnym elementem każdej rozprawy doktorskiej musi być jasno i wyraźnie sformułowana hipoteza badawcza. Postrzegana jest ona tak dalece za immanentną część składową rozprawy doktorskiej, że w nauce anglosaskiej mówi się wręcz nie o rozprawie doktorskiej, lecz o tezie doktorskiej (*doctoral thesis/PhD thesis*). To *de facto* ją się przedstawia, a następnie broni w pracy. Hipoteza doktorska - przyjmująca postać pewnego założenia naukowego, twierdzenia lub pytania - dotycząca badanej materii, musi być udowodniona w wyniku przeprowadzonej w rozprawie analizy. Powinna ona być sformułowana na podstawie wiedzy doktoranta, będącej efektem studiów w dziedzinie będącej przedmiotem badań, a wynikającej ze znajomości literatury przedmiotu oraz przeprowadzonych badań własnych.

W przedłożonej do recenzji pracy odnajdujemy jasno i wyraźnie sformułowaną hipotezę badawczą – „Prezydent RP odgrywa ważną rolę w kształtowaniu się konfliktu politycznego we współczesnej Polsce”. Wskazano także precyzyjnie problem badawczy i cel pracy oraz postawiono liczne pytania badawcze. W celu udzielenia odpowiedzi na postawione pytania i problemy zastosowano odpowiadające tematyce i celom badania metody z właściwymi sobie narzędziami badawczymi. Doktorant w poświęconej metodologii badań części wstępu poprawnie przedstawił oraz omówił wykorzystane przez siebie metody i co najważniejsze skutecznie je zastosował w praktyce.

Kandydat na potrzeby dysertacji nie przeprowadził własnych badań empirycznych, ale przedstawił bardzo kompetentną analizę badań społecznych dotyczących analizowanego tematu, w której sprawne posługiwał się materiałem źródłowym w postaci badań opinii publicznej (4.4. Prezydentura Bronisława Komorowskiego w badaniach opinii publicznej, s. 177 i n.). Na podkreślenie zasługuje także fakt, że Doktorant w przedstawił w rozprawie opinię Prezydenta B. Komorowskiego na temat jego roli w konflikcie politycznym w trakcie sprawowania urzędu Prezydenta RP (4.5. Rozmowa z Bronisławem Komorowskim na temat jego roli w konflikcie politycznym w trakcie sprawowania urzędu Prezydenta RP, s. 192 i n.).

Głównym celem naukowym rozprawy było poddanie analizie politologicznej roli instytucji Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w konflikcie politycznym we

współczesnej Polsce na przykładzie prezydentury Bronisława Komorowskiego. Na jego podstawie określono główny problem badawczy podejmowany w pracy analizę roli Prezydenta we wszystkich najważniejszych konfliktach politycznych jakie miały miejsce w latach 2010-2015. Złożoność i wieloaspektowość problemu badawczego słusznie skłoniła Kandydata do sformułowania licznych szczegółowych pytań badawczych. Są nimi:

1. Na czym polega rola Prezydenta RP w konflikcie politycznym we współczesnej Polsce?
2. czy pozycja ustrojowa Prezydenta RP zależy głównie od czynników instytucjonalnych, czy też behawioralnych i w jakim zakresie?
3. Czy Prezydent RP odgrywa rolę arbitra w konflikcie politycznym?
4. Dlaczego prezydent Bronisław Komorowski włączał się w konflikty polityczne, jakiego były rodzaju i czy mógł ich uniknąć?
5. Czy prezydent Bronisław Komorowski próbował kontrolować przebieg konfliktów politycznych w nieoficjalny, zakulisowy sposób?
6. W jakich obszarach funkcjonowania państwa dochodziło najczęściej do konfliktów politycznych, których uczestnikiem był prezydent Bronisław Komorowski?
7. Czym zdeterminowana była rola prezydenta Bronisław Komorowski w konflikcie politycznym?
8. Czy prezydent Bronisław Komorowski częściej wywoływał czy łagodził konflikty polityczne podczas swojej prezydentury?
9. Czy konflikt polityczny z udziałem prezydenta ogranicza się jedynie do obszaru związanego stricte z podmiotami politycznymi?
10. Czy zjawisko konfliktu politycznego jest związane jedynie z nauką o polityce? Jakie inne obszary nauki mają wpływ na właściwe przeprowadzenie analizy politologicznej poszczególnych zagadnień związanych z instytucją prezydenta w kontekście konfliktu politycznego?

Przeprowadzone przez Doktoranta analizy w celu rozwiązania problemu badawczego oraz odpowiedzi udzielone na postawione szczegółowe pytania badawcze stały się podstawą do sformułowania głównej hipotezy badawczej rozprawy – Prezydent RP odgrywa ważną rolę w kształtowaniu się konfliktu politycznego we współczesnej Polsce. Poddanie hipotezy głównej krytycznej analizie, zarówno falsyfikacji, jak i weryfikacji, pozwoliło Autorowi sformułować szereg hipotez szczegółowych. Są nimi:

1. Stosowanie weta oraz odsyłanie ustaw przez Prezydenta RP do Trybunału Konstytucyjnego stymulują przebieg konfliktu politycznego – wywołują lub łagodzą i niwelują,
2. Aktywna prezydentura to nie tylko dynamika korzystania ze swoich kompetencji, ale także skuteczność nieoficjalnych działań politycznych,
3. Głównymi czynnikami determinującymi rolę instytucji Prezydenta RP w kształtowaniu konfliktu politycznego są: doświadczenie polityczne, cechy osobowościowe oraz rodowód polityczny osoby piastującej urząd.

W opinii recenzenta Doktorant umiejętnie sformułował hipotezę główną oraz hipotezy szczegółowe. Na szczególną pochwałę zasługują uwagi dotyczące weta prezydenckiego oraz wniosków do Trybunału Konstytucyjnego. Doktorant wykazał się tu nie tylko świetną znajomością analizowanej materii, ale także z dużą swobodą poruszał się po zagadnieniach związanych z procesem legislacyjnym oraz jego uwarunkowaniami instytucjonalnymi i politycznymi.

Doktorant w rozprawie sprawnie i kompetentnie odpowiedział na postawione pytania badawcze oraz zrealizował cel pracy. Pozytywnie zweryfikował także liczne hipotezy szczegółowe oraz - co najważniejsze - hipotezę główną. Reasumując można jednoznacznie stwierdzić, że założenia badawcze pracy i jej strona metodologiczna zasługują na pozytywną ocenę.

IV. Struktura rozprawy

Rozprawa składa się z wstępu, czterech rozdziałów, zakończenia oraz bibliografii. Praca zawiera również spis rysunków i tabel, streszczenie oraz wykaz

skrótów. Układ i struktura pracy są prawidłowe. Analiza zawartości rozprawy prowadzi do wniosku, że jest ona spójna merytorycznie. Rozprawę otwiera wstęp, w którym wskazano najważniejsze problemy naukowe, które stały się przedmiotem rozważań w dysertacji. Poziom wstępu, z nadatkiem przewyższa standardy, których spełnienia oczekuje się od kandydatów ubiegających się o stopień naukowy doktora w dyscyplinie nauki o polityce i administracji. Znajdziemy w nim zarówno klarownie i przekonująco wskazane argumenty przemawiające za wyborem tematu rozprawy, analizę dotychczasowej literatury przedmiotu oraz pogłębione wprowadzenie metodologiczne, zawierające cele naukowe rozprawy, pytania i problemy badawcze, zastosowane metody badawcze, a także hipotezę główną oraz hipotezy szczegółowe. Zawartość wstępu dowodzi, że Doktorant poważnie podszedł do metodologicznej strony pracy, a także dowodzi jak głęboko tkwi w problematyce, którą podjął w pracy oraz jak swobodnie porusza się po analizowanej materii. Sposób prezentacji problemów pokazuje, że jest on nie tylko teoretykiem, ale także praktykiem, bacznie obserwującym zachodzące zjawiska polityczne i ich konsekwencje.

Rozdział pierwszy rozprawy: „Konceptualizacja podstawowych pojęć” pełni funkcję porządkującą oraz wprowadzającą do dalszych rozważań. Autor podejmuje tu teoretyczne rozważania nad pojęciami takimi jak: prezydent, państwo i konflikt polityczny. Na szczególną uwagę zasługuje przedstawiona definicja konfliktu politycznego, który obok instytucji Prezydenta jest kluczowym przedmiotem analizy w rozprawie. Doktorant przedstawiając różne ujęcia i funkcje konfliktu zwraca uwagę na interdyscyplinarność zarówno pojęcia, ale także badań, którym został poddany w różnych dziedzinach i dyscyplinach naukowych, co z definicji nastęrcza szereg utrudnień metodologicznych. Autor słusznie zwraca także uwagę, że istota trudności w badaniu konfliktów politycznych wynika z dominacji praktyki politycznej nad problemami teoretycznymi. Poczynione w rozdziale pierwszym ustalenia stanowią punkt wyjścia do podejmowanych w następnych rozdziałach analiz autorskich. Rozdział wieńczy krótkie podsumowanie, przedstawiające najważniejsze ustalenia poczynione w rozdziale.

W rozdziale drugim ukazano genezę i rozwój instytucji Prezydenta we współczesnej Polsce. Doktorant podzielił go na dwie wyodrębnione części – pierwsza

obejmuje zagadnienia związane z losem polskiego urzędu prezydenta po wybuchu II wojny światowej, a druga restytucję instytucji Prezydenta w polskim systemie politycznym po 1989 roku. Autor zwraca uwagę na dwutorowość urzędu w okresie powojennym i w tym fakcie upatruje związków ze współczesną pozycją ustrojową Prezydenta RP, a także źródeł zakorzenienia się instytucji prezydenta jako takiej w świadomości ustrojowej elit politycznych w Polsce. Zgodzić należy się z Doktorantem, że praktyka sprawowania urzędu Prezydenta po 1989 r. zdeterminowała jego ramy ustrojowo-instytucjonalne ustanowione w Konstytucji z 1997 r. W procesach politycznych tego okresu czynnie uczestniczył B. Komorowski i z całą pewnością jego doświadczenia osobiste oraz obserwacje miały wpływ na sposób postrzegania i sprawowania przez niego urzędu.

Rozdział trzeci pracy: „Modele prezydentury a konflikt polityczny” rozpoczynają rozważania teoretyczne dotyczące problematyki pozycji ustrojowej Prezydenta w kontekście konfliktu politycznego. W szczególności słusznie uwypuklono polityczny charakter urzędu prezydenckiego, który determinuje jego rolę w konflikcie politycznym. W kolejnych podrozdziałach Doktorant analizuje różne modele prezydentury przechodząc od prezydenta arbitra poprzez model silnej prezydentury do modelu prezydentury neutralnej. Wskazuje przy tym, różnice między doktrynalnymi założeniami poszczególnych modeli, a praktyką ustrojową. Rozdział ten stanowi podstawę teoretyczną dla zasadniczej analizy dysertacji przedstawionej w rozdziale czwartym. Rozdział zwieńczony jest krótkim podsumowaniem.

Za niezmiernie istotne i ciekawe, będące także wkładem do nauki o polityce, a w szczególności problematyki praktyki sprawowania urzędu Prezydenta w latach 2010-2015, są rozważania zawarte w kolejnym, czwartym rozdziale. W tej najbardziej obszernej części pracy (146 stron), dokonano omówienia prezydentury B. Komorowskiego w świetle konfliktu politycznego. Analizę tę otwiera krótki życiorys B. Komorowskiego. Część analityczna rozpoczyna się od rozważań nad najważniejszymi obszarami aktywności Prezydenta B. Komorowskiego wynikającymi z realizacji przez niego prerogatyw prezydenckich. W tej części badaniu poddano: prezydencką inicjatywę legislacyjną, stosowanie prawa weta, wnioski do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie zbadania zgodności ustaw z Konstytucją RP, korzystanie z prawa łaski,

aktywność Rady Bezpieczeństwa Narodowego oraz zwoływanie Rady Gabinetowej. Dokonując powyższej analizy Doktorant starał się ustalić motywacje, które kierowały Prezydentem przy podejmowaniu poszczególnych decyzji, argumenty które za nimi stały, jakie były źródła podejmowanych inicjatyw oraz jaki wpływ na nie miały podmioty zewnętrzne. Autor słusznie zauważa, że początek prezydentury B. Komorowskiego immanentnie związany był z katastrofą smoleńską i pojawieniem się oraz narastaniem konfliktu politycznego, który wyrósł wokół tej tragedii.

W kolejnym podrozdziale Doktorant dokonał autorskiego wyboru czterech - w jego ocenie - najbardziej istotnych problemów z punktu widzenia prezydentury B. Komorowskiego, jak i zainteresowania społecznego. Są nimi: spór o reformę emerytalną, spór o likwidację „małych sądów”, spór o metodę *in vitro* oraz spór o tzw. „afery podsluchową”. Wspomniany katalog został uzupełniony o krótkie omówienie konfliktów o mniejszym znaczeniu, choć także o sporej doniosłości społeczno-politycznej. Były nimi: konflikt wokół sprawy ACTA, konflikt związany z tzw. matkami pierwszego kontaktu oraz konflikt wokół zalegalizowania związków partnerskich. Analiza wszystkich przedstawionych przykładów posłużyła do odpowiedzi na pytanie o naturę tych konfliktów oraz o rolę w nich Prezydenta.

Osobną część rozdziału poświęcono ocenie prezydentury B. Komorowskiego w świetle badań opinii publicznej. Doktorant w części tej oparł się o badania Centrum Badań Opinii Społecznej (CBOS). Ukazują one Prezydenta B. Komorowskiego jako osobę cieszącą się zaufaniem publicznym oraz pozytywną oceną ok. $\frac{3}{4}$ respondentów. Uwagę zwraca jednak fakt, że zdecydowana większość z nich ocenia jego działania „raczej dobrze”. Właśnie te oceny zostały zweryfikowane w twardym konflikcie politycznym jakim była kampania wyborcza i wybory prezydenckie w 2015 r.

Rozdział czwarty kończy stenogram rozmowy Doktoranta z Prezydentem B. Komorowskim na temat postrzegania przez niego jego roli w konflikcie politycznym w trakcie sprawowania urzędu. Wprawdzie wypowiedź B. Komorowskiego stanowi ze swej natury subiektywny ogląd sytuacji i poddana została analizie krytycznej, to z całą pewnością stanowi cenny element dysertacji i stanowi swoistą klamrę przedstawionych wywodów. Rozdział zakończony jest krótkim podsumowaniem.

Merytoryczną część pracy wieńczy kompetentnie, sprawnie i przejrzysto napisane zakończenie (14 stron). Doktorant dokonuje w tej części pracy podsumowania przeprowadzonych przez siebie analiz, przedstawiając uogólniające wnioski. Odnosi się do głównego celu badawczego, odpowiada na postawione na początku pracy pytania badawcze oraz dokonuje zweryfikowania głównej hipotezy badawczej oraz hipotez szczegółowych.

Do dysertacji dołączona jest bibliografia. Jest ona dowodem na niewątpliwie dużą erudycję Doktoranta. Sięgnął on do ok. 400 pozycji, co odnotować należy z uznaniem. W ocenie recenzenta brakuje w bibliografii starej już wprawdzie, ale ciągle w polskiej literaturze przedmiotu klasycznej pozycji dotyczącej modeli prezydentury, pióra Stanisława Gebethnera – S. Gebethner, *Modele rządów prezydenckich*, Warszawa 1982. Wskazać można także na inną cenną i nowszą pracę tegoż autora, zawierającą politologiczną analizę roli egzekutywy w państwie – S. Gebethner, *Parlamentarne i prezydenckie systemy rządów (porównawcza analiza politologiczna)*, „Państwo i Prawo” 1994, nr 7/8.

Autor dokonał podziału bibliografii na materiały źródłowe, orzecznictwo sądowe, literaturę przedmiotu (podstawową i uzupełniającą) oraz źródła internetowe. Piszący te słowa, stoi na stanowisku, że zgodnie z kanonami, zestawiona bibliografia pracy doktorskiej powinna składać się z dwóch zasadniczych segmentów. Pierwszy z nich to „źródła”, drugi to „literatura” (ew. piśmiennictwo) i każdy z nich powinien być wewnętrznie podzielony (np. źródła na: akty prawne, orzecznictwo, dokumenty itp.). W przedstawionej rozprawie razi odrobinę przemieszanie „Listów i wywiadów” z aktami prawnymi. Uwagi tej nie należy traktować jako zarzut, a jedynie wskazanie na różnorodność standardów odnoszących się do problematyki sporządzania bibliografii.

V. Formalna strona rozprawy

Formalna strona pracy nie budzi zastrzeżeń. Rozprawa napisana jest poprawnym językiem polskim. Poddano ją korekcie językowej i edytorskiej. Drobne błędy literowe, występujące w dysertacji w niewielkiej liczbie, nie są warte wymienienia. Układ rozprawy jest poprawny. W opinii recenzenta dodatkową zaletą pracy są krótkie

podsumowania, zamieszczone na końcu każdego z rozdziałów. Rozprawę oparto na rzetelnie zestawionej bibliografii. Aparat naukowy został zastosowany zgodnie z właściwymi kanonami. Autor nie ustrzegł się jednak pewnych błędów. Dla przykładu w rozdziale czwartym Doktorant wskazując akty prawne, co do których Prezydent odmówił ich podpisania, używa błędnie terminu „projekt” zamiast „ustawa”. Zgodnie bowiem z Konstytucją, zarówno w stosunku projektu uchwalonego w trzech czytaniach przez Sejm (art. 120 Konstytucji RP), jak i w stosunku do ostatecznie uchwalonej przez Sejm ustawy (np. po poprawkach Senatu) używamy terminu ustawa (art. 121 Konstytucji RP). Podobny błąd pojawia się także w stosunku do ustaw skierowanych do Trybunału Konstytucyjnego. Wywód towarzyszący podniesionej problematyce i przytaczane argumenty pokazują, że Doktorant świetnie wie i rozumie, że chodzi o uchwalone przez Sejm ustawy a nie projekty, stąd wskazane błędy należy przypisać przeoczeniu pisarskiemu.

Pomimo wskazania nielicznych niedociągnięć, formalną stronę pracy oceniam bardzo pozytywnie.

VI. Merytoryczna ocena pracy

Ocena merytoryczna przedstawionej do oceny rozprawy jest zdecydowanie pozytywna. Praca jest dowodem na duży potencjał badawczy oraz potwierdza niewątpliwą wiedzę Doktoranta w dyscyplinie nauki o polityce i administracji.

Praca stanowi bardzo dobrze napisaną analizę prezydentury B. Komorowskiego. Zawarte w rozprawie rozważania pozwalają uchwycić rolę Prezydenta w konfliktach politycznych okresu 2010-2015. Autor z dużą znajomością rzeczy przeprowadza wnikliwe analizy wybranych sytuacji konfliktowych, wskazując na czynniki wpływające na ich eskalację lub rozwiązanie i rolę w tych procesach urzędu Prezydenta.

Czytając pracę można zauważyć, że mgr D. Klimczak bardzo dobrze orientuje się w podejmowanej tematyce. Zamieszczane analizy i wnioski dowodzą, że jest on nie tylko świetnie przygotowanym teoretykiem polityki, ale także dysponuje ogromną wiedzą praktyczną i wyczuciem mechanizmów rządzących konfliktem politycznym

oraz znajomością oddziaływania tych konfliktów na całościowo rozumiany proces polityczny.

VII. Ocena i konkluzja końcowa

Przechodząc do całościowej oceny przedstawionej do zaopiniowania rozprawy doktorskiej, pragnę podkreślić, że wybrana przez Autora tematyka pracy jest bardzo ciekawa, inspirująca naukowo, w pewnych wymiarach nietypowa, ale także bardzo wymagająca. Już to samo w sobie dowodzi, że wyznaczony sobie przez Doktoranta cel, był bardzo ambitny, a zarazem trudny do zrealizowania.

Analiza przeprowadzona w recenzji pozwala przyjąć w mojej ocenie, iż rozprawa spełnia wszystkie konieczne wymogi ustawowe wskazane w art. 187 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*. Odnosząc się do tych wymogów uważam, że Doktorant udowodnił, że posiada wiedzę teoretyczną w dyscyplinie nauki o polityce i administracji. Szczegółowa analiza rozprawy pozwala z całą stanowczością przyjąć, że stanowi ona oryginalne rozwiązanie problemu naukowego. Zaprezentowana w rozprawie wiedza Doktoranta oraz przedstawione efekty badań i analiz potwierdzają jego wysoki potencjał naukowy oraz dają dowód umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Podsumowując, należy stwierdzić, że recenzowana rozprawa doktorska Pana mgr. Dariusza Klimczaka pt. „Rola instytucji Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w konflikcie politycznym we współczesnej Polsce na przykładzie prezydentury Bronisława Komorowskiego” **z naddatkiem spełnia wymogi stawiane pracom doktorskim**, określone w ustawie *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*. Dodać należy, że przeprowadzony proces badawczy, a także sformułowane w zakończeniu wnioski pozwalają z całą stanowczością na stwierdzenie, iż zadanie badawcze, które postawił przed sobą Doktorant zostało wykonane pomyślnie. W związku z powyższym wnoszę do Szanownej Rady Naukowej Dyscypliny Nauki o Polityce i Administracji Akademii Finansów i Biznesu Vistula o dopuszczenie Pana mgr. Dariusza Klimczaka do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Jednocześnie, biorąc pod uwagę oryginalność rozwiązywanego problemu naukowego, zakres i jakość badań, umiejętność zastosowania różnorodnych metod i narzędzi badawczych, a także walory poznawcze dysertacji doktorskiej, **wnoszę o jej wyróżnienie**. Korzystając również z recenzenckiego przywileju publicznego zgłaszania postulatów, chciałbym zachęcić Autora, po uwzględnieniu uwag recenzenckich, do publikacji pracy w formie monografii naukowej.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'M. J. J.', is positioned in the lower right quadrant of the page. The signature is fluid and cursive, with a prominent loop at the end.